

ОСНОВНІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

ІЛЬНИЦЬКИЙ Олександр Михайлович - здобувач Харківського національного університету органів внутрішніх справ

УДК 351.75 (477)

В статті досліджуються основні питання нормативно-правового забезпечення суспільної безпеки. Проаналізовані деякі напрями реформування забезпечення суспільної безпеки, виявлені проблеми в зазначеній сфері та запропоновані шляхи їх вирішення.

Ключові слова: громадська безпека, громадський порядок, нормативно-правове регулювання, надзвичайна ситуація, реформування.

Політична ситуація, що нині склалася на території нашої держави, торкнулася кожного громадянина без виключення, адже вона впливає на всі сфери життя, в тому числі соціальний, економічний, культурний розвиток суспільства. Не викликає сумніву необхідність реформаторського підходу до багатьох сфер діяльності державних органів та структур. Кожен окремих громадянин України так чи інакше задіяний до змін, що відбуваються в державі та має свою індивідуальну думку та погляди відносно вказаних подій. І держава, беззаперечно, повинна їх брати до уваги та не ігнорувати проблеми громадян. Одне з найголовніших питань, що хвилює всіх без виключення людей у теперішній час, є забезпечення їхньої безпеки, що і визначається громадською безпекою. У зв'язку із воєнними подіями, що відбувалися та продовжують відбуватися на території України розуміння поняття «безпека» дещо змінилося, воно набуло змісту не характерного для демократичного розвитку суспільства. Так, в основному людей

постійно турбують найголовніші питання, що стосуються збереження свого життя та життя близьких, забезпечення місцем проживання та продуктами харчування, тоді як питання культурного розвитку суспільства відійшло на другий план, а це може негативно вплинути на перспективу становлення нашої держави як правової. Тому вказане питання вимагає невідкладного вирішення та контролю з боку державних органів, у першу чергу – шляхом нормативно-правового регулювання.

Метою статті є дослідити нормативно-правову базу забезпечення громадської безпеки, виявити основні проблеми, що стосуються вказаного питання, запропонувати способи їх врегулювання, наголосити на необхідності постійного оновлення законодавства із урахуванням великої кількості конкретних факторів та чинників, що впливають на його стан.

Правове регулювання охорони громадської безпеки створює умови для різноманітної діяльності нормотворчих органів держави, яка пов'язана вибором типу, методів, способів регламентації, визначенням співвідношення нормативних та індивідуальних засобів регулювання, тобто формування юридичного механізму охорони громадської безпеки. Механізм правового регулювання – це система всіх державно-правових (юридичних) засобів, за допомогою яких держава здійснює владно-розпорядчий вплив на суспільні відносини у сфері охорони громадської безпеки. Право

регламентує найважливіші суспільні відносини у сфері громадського порядку: між державними органами, між громадянами, між громадянами і державними органами, між державними органами і громадськими організаціями, між громадськими організаціями і органами державної влади тощо [1, с. 25].

Недосконале нормативно-правове регулювання громадської безпеки створює реальні складнощі та проблеми у практичній діяльності органів та структур, що покликані її забезпечувати. Так, наприклад, досліджуючи практичну діяльність працівників правоохоронних органів, автором дослідження було зроблено висновок про те, що дуже часто порушення громадської безпеки і окремої її складової - громадського порядку відбувається під час мітингів, зборів, демонстрацій, у ході яких з боку громадян неодноразово застосовуються заборонені спеціальні засоби. Основним правоохоронним заходом у таких випадках є притягнення осіб до адміністративної відповідальності за злісну непокору працівникам міліції. Особливої актуальності набуває питання усунення масових заворушень, спрямованих на підрив діяльності державної влади. У таких випадках відсутнє розуміння між громадянами та правоохоронцями, дуже часто правоохоронці стають жертвами неправомірної поведінки громадян, на думку автора дослідження, це відбувається тому, що законодавче забезпечення діяльності правоохоронних органів у таких ситуаціях не досконале, тому працівник міліції є незахищеним, вразливим до такого роду подій. Це питання потребує негайного вирішення. Врегулювання на законодавчому рівні також потребує заборона застосування і демонстрації нацистської (фашистської) атрибутики та символіки, що не повинно мати місце у розвиненому демократичному суспільстві. Крім того, дуже важливим є вдосконалення законодавства таким чином, аби встановити довірливі та взаємні відносини між органами покликаними забезпечувати громадську безпеку та громадянами.

Ефективне забезпечення громадської безпеки досягається тільки шляхом безперервної взаємодії органів та підрозділів, діяльність яких має бути врегульована на

законодавчому рівні, тому важливе місце в системі законодавства із забезпечення громадської безпеки посідають спільні нормативно-правові акти. Прикладом можуть бути Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства юстиції України «Про затвердження інструкції про порядок взаємодії органів внутрішніх справ України та органів державного виконавчої служби при примусовому виконанні рішень судів та інших органів (посадових осіб)» [2], Наказ Державної митної служби України, Міністерства транспорту та зв'язку України «Про затвердження інструкцій про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури в міжнародному залізничному сполученні, і працівників залізниць України» [3] тощо. Такі підзаконні нормативно-правові акти повинні мати практичне спрямування та не мати формального змісту.

Важливе місце в системі законодавчого забезпечення охорони громадської безпеки займають: закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України. Верховна Рада України визначає політику в сфері прав та свобод громадян у законах. Президент України, згідно з Конституцією, є гарантом прав і свобод людини і громадянина. Кабінет Міністрів України здійснює цю політику та забезпечує визначені в законах права і свободи. Органи прокуратури, судові органи, служба безпеки, органи внутрішніх справ, а також органи місцевого самоврядування, інші державні органи безпосередньо задіяні до охорони громадської безпеки, всі вони мають різні методи і засоби діяльності, застосування яких передбачено законодавством України. Забезпечення громадської безпеки покладено на всі без винятку державні структури, крім того, важливо зауважити, що кожен громадянин держави так чи інакше задіяний у забезпеченні громадського порядку та безпеки в цілому, тільки правомірна поведінка громадян по відношенню один до одного здатна забезпечити нормальне функціонування держави. Завдання, принципи, права та обов'язки відповідних органів по забезпеченню громадської безпеки закріплюються в законах України, постановах Верховної Ради України, підзаконних нор-

мативно-правових актах органів державної влади. Що стосується діяльності конкретних органів та служб і напрямків їх роботи по забезпеченню громадської безпеки, то ці питання регулюються поряд із законодавством і відповідними відомчими нормативними актами (наказами, інструкціями) за умови їх прийняття у відповідності з Конституцією України, законами, указами, постановами уряду.

Не можна залишати поза увагою той факт, що економічний, соціальний, культурний стан нашої держави постійно змінюється, тому законодавче забезпечення громадської безпеки також повинно змінюватися, удосконалюватись, набувати більш демократичного характеру. Такі зміни повинні бути поступовими та обґрунтованими. Крім того ми маємо пам'ятати, що центром системи забезпечення громадської безпеки є Конституція України.

Усе частіше із засобів масової інформації пересічному громадянину стає відомо про можливість громадського контролю за діяльністю державних органів та посадових осіб у сфері забезпечення громадської безпеки. Такий контроль є дуже ефективним та надійним засобом прозорості діяльності державних органів, тому дуже важливим є те, щоб кожен громадянин незалежно від соціального, економічного становища чи расової приналежності мав реальне право контролювати діяльність органів та структур, це право повинно бути законодавчо закріплене і мати практичне використання.

Що стосується громадського порядку, як складової частини громадської безпеки, то зауважимо, що зміни, які відбуваються в економічному, культурному, соціальному розвитку нашої держави, в тому числі і зміни в законодавстві мають бути спрямованими не на покарання винних у правопорушенні осіб, що також є, беззаперечно, важливим елементом у побудові правосвідомості, а на профілактиці правопорушень шляхом нормального матеріального забезпечення населення, проведення виховної роботи, здійсненні культурно-масових заходів, спрямованих на пробудження в суспільстві прагнення до демократичних цінностей. Такі заходи, звичайно, потребують значних ма-

теріальних витрат, однак ці витрати будуть виправданими і забезпечать виховання здорового суспільства.

При дослідженні нормативно-правового забезпечення громадської безпеки необхідно приділити увагу застосуванню обмежень прав і свобод громадян в умовах надзвичайних ситуацій (далі – НС). Слід зауважити, що основним нормативно-правовим актом, який визначає перелік прав людини і громадянина, порядок їх реалізації та перелік обставин, за яких права можуть бути обмежені, є Конституція України. Стаття 64 Конституції України визначає, що конституційні права та свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку їх дії. Не можуть бути обмежені такі права і свободи, як рівність перед законом (ст. 24), право на громадянство (ст. 25), право на життя (ст. 27), право на повагу гідності (ст. 28), право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29), право на звернення (ст. 40), право на житло (ст. 47), право на вільність згоди жінки та чоловіка на укладання шлюбу (ст. 51) тощо. Крім того, відповідно до положень, закріплених у Міжнародному пакті «Про економічні, соціальні та культурні права» (1966 р.), обмеження, що запроваджуються в державі, повинні визначатися законами і відповідати загальним інтересам суспільства [4]. Міжнародний пакт «Про громадянські і політичні права» (1966 р.) визначає перелік прав і свобод, які не можуть бути обмежені в жодному випадку [5].

Щодо міжнародного співробітництва у сфері забезпечення громадської безпеки у НС, зазначимо, що Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сфері захисту населення і територій від НС на основі багатосторонніх і двосторонніх угод. Міжнародне співробітництво у сфері захисту населення в НС здійснюється шляхом укладання міжнародних договорів, меморандумів тощо, участі в міжнародних програмах і проектах, обміну інформацією та досвідом роботи, надання або отримання гуманітарної і науково-технічної допомоги [6, с. 28].

АНОТАЦІЯ

В статті досліджуються основні питання нормативно-правового забезпечення громадської безпеки. Проаналізовано деякі напрямки реформування забезпечення громадської безпеки, виявлено проблеми у вказаній сфері та запропоновані шляхи їх вирішення.

Особливої актуальності і гостроти набуло питання забезпечення громадської безпеки в місцях проведення антитерористичних операцій, де права та свободи громадян значно обмежуються, в тому числі право на вільне пересування, право на нормальне економічне та соціальне забезпечення тощо. З метою врегулювання вказаного питання 2 вересня 2014 року Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» [7]. Цей Закон визначає тимчасові заходи для забезпечення підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, та осіб, які проживають у зоні проведення антитерористичної операції або переселилися з неї під час її проведення.

Враховуючи вищевикладене, як підсумок зазначимо, що нормативно-правове забезпечення громадської безпеки в Україні потребує удосконалення та змін. Усі державні органи та структури без винятку мають спрямовувати діяльність у даному напрямку, важливо, щоб реформування проходило системно і комплексно. Беззаперечно, велике значення має використання зарубіжного досвіду у даній сфері, однак такі заходи не повинні призводити до копіювання законодавства іншої держави, необхідно враховувати соціальний, економічний, культурний, матеріально-технічний стан розвитку держави. А головне – прийняття нових нормативно-правових актів не повинно порушувати основні права та свободи громадян, закріплені Конституцією України.

Література

1. Подоляка А. М. Правове регулювання охорони громадського порядку в Україні. – Х.: ТД «Золота миля», 2008. – 352 с.
2. Про затвердження інструкції про порядок взаємодії органів внутрішніх справ України та органів державного виконавчої служби при примусовому виконанні рішень судів та інших органів (посадових осіб): Наказ Міністерства внутрішніх справ України Міністерства юстиції України від 25 червня 2002 року N 607/56/5 редакція станом на 14.02.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6829.html
3. Про затвердження інструкцій про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури в міжнародному залізничному сполученні, і працівників залізниць України: Наказ Державної митної служби України, Міністерства транспорту та зв'язку України від 18 вересня 2008 року N 1019/1143 редакція 03.04.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sta-sumy.gov.ua/zakonodavstvo/mitnezakonodavstvo/nakazi/62379.html>
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. – 2-е вид. – К.: Юрінформ, 1997. – С. 17-36.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. – 2-е вид. – К.: Юрінформ, 1997. – С. 36-58
6. Басов А. В. Правове регулювання забезпечення громадської безпеки у надзвичайних ситуаціях / А. В. Басов // Юридичний вісник. – 2013. - № 4 (13). – С. 26-29.
7. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції: закон України від 02.09.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kostvlada.org/justition/55-justition-inf/4079-2014-10-29-07-54-05.html>